

رویکردهای GCC و راهبردهای ایران

گزارش مدیریتی: نسخه تحلیل راهبردی

در روز پنجم ژوئن سال ۲۰۱۷، کشورهای عربستان سعودی، مصر، امارات متحده عربی و بحرین، روابط خود را با قطر، قطع کردند. این قطع رابطه پس از سفر دونالد ترامپ به عربستان سعودی و توافق فروش ۱۰۰ میلیارد دلاری اسلحه به عربستان، در ۲۳ ماه می ۲۰۱۷، صورت گرفت. علت این قطع رابطه، سخنان منسوب به امیر قطر در خیرگزاری این کشور است که ایران را یک وزنه مهم در خاورمیانه، توصیف کرده و درخواست داده تا تنش با ایران، شروع نشود. با وجود اعلام مقامات قطر مبنی بر هک شدن سایت این خبرگزاری توسط افراد ناشناس و تکذیب سخنان منسوب به امیر قطر، این بحران، ادامه یافته است.

هرچند که بحران قطر، رخدادی مقطعی و موقتی در روند تحولات خاورمیانه است اما این تحولات، بر شدت بحران خاورمیانه، افزوده است؛ از یک طرف، بحران سوریه و عراق، استمرار دارد اما افزایش احتمال خروج کامل داعش از عراق و کاهش مناطق تحت سلطه داعش در سوریه، موجب شده تا بازیگران منطقه و بین‌الملل به دنبال گسترش دامنه قدرت و نفوذ خود در این مناطق باشند و از طرف دیگر، دکترین آب گل آلود ترامپ برای امتیازگیری و ایجاد تنش سیاسی-نظامی در منطقه برای اشتغالزایی و رشد اقتصادی در ایالات متحده، کارتل GCC را به سمت رقابت تسلیحاتی سوق داده است. در این میان، بحران قطر، حالتی مقطعی و موقتی است که ابزار کمکی برای تحلیل میزان انسجام کارتل GCC، برآوردی از احتمال شکنندگی آن و طرح فرصت‌ها و تهدیدات آتی پیش روی امنیت ملی ایران، در کنار پیش‌بینی راهبردهای ایران برای حفظ امنیت ملی و دامنه قدرت (عمق راهبردی) را فراهم می‌سازد.

گسترش نفوذ در ۱۱ کشور از ۱۶ کشور منطقه خاورمیانه و کاهش دامنه قدرت ایران به داخل مرزها، مهمترین ترجیحات کارتل GCC است. آنها برای این ترجیحات، منابع تسلیحاتی وارداتی از ایالات متحده، نیروی دریایی امریکا، جنگ‌های نیابتی، گروه‌های تروریستی وابسته و امکان فشار اقتصادی خصوصا درخواست تحریم‌های بیشتر در اختیار دارند، از پشتیبانی اسرائیل و ایالات متحده، برخوردارند و می‌توانند راهبردهای ورود مستقیم به جنگ سوریه یا عراق، افزایش تعداد گروه‌های تروریستی و تجهیز آنها برای ورود به ایران (مانند حادثه مجلس) برای تضعیف درونی ایران و نیاز به تمرکز درونی و تحریک ایران برای واکنش نظامی و درخواست تحریم اقتصادی به تبع آن را دنبال کنند. با توجه به نقشه کنش و واکنش ذینفعان در طی دهه اخیر، گسترش پرتنش نفوذ GCC در خاورمیانه از پشتیبانی بیشتری از جانب ایالات متحده و اسرائیل، برخوردار خواهد بود و به گونه‌یی، کم‌تنش‌ترین راهبرد آنها می‌تواند باشد. البته این سوگیری، به معنای نفی راهبرد دوم یا موضع منفی اسرائیل و ایالات متحده نسبت به آن نیست، بلکه میزان همراهی و تایید درباره راهبرد جنگ مستقیم و تنش، بیشتر است. گرچه بر اساس منطق بازی اطمینان، پیش‌دستی در جنگ در حال حاضر برای هر یک از

طرفین این فرابازی، به شدت پرهزینه است اما راهبردهای مشروط ایران برای این راهبردهای محتمل GCC می تواند به شرح زیر باشد:

۱. اگر GCC به دنبال تحقق ترجیحات با منابع تسلیحاتی باشد آنگاه ایران باید از توان موشکی، افزایش حمایت لجستیکی و نظامی از نیروهای موافق در منطقه (عراق، سوریه، لبنان)، استفاده کند.
۲. اگر GCC به دنبال تحقق ترجیحات با نیروی دریایی امریکا باشد آنگاه ایران باید با بستن تنگه هرمز با مین های ضد کشتی و حضور شناورهای تندرو و حمله موشکی به ناوها مقابله کند.
۳. اگر GCC به دنبال تحقق ترجیحات با جنگ نیابتی باشد آنگاه ایران باید افزایش تجهیز نیرو در سوریه و عراق (از جمله افزایش بودجه نظامی نیروی قدس) و افزایش شدت حملات به داعش، مقابله کند.
۴. اگر GCC به دنبال تحقق ترجیحات با اعزام گروه های تروریسی وابسته باشند آنگاه باید تقویت نوار مرزی با تقویت سایت موشکی، بسترسازی توسعه اقتصادی نوار مرزی (مانند طرح گرمسیری) و افزایش شدت اقدامات امنیتی برای شناسایی گروه های خرابکار (نیرو و بودجه)، در دستور کار ایران قرار گیرد.
۵. اگر GCC به دنبال تحقق ترجیحات با امکان فشار برای تحریم اقتصادی بیشتر باشد آنگاه ایران باید ضمن عدم پیشگامی در افزایش تنش، افزایش تعامل با اتحادیه اروپا (مانند قرارداد توتال) و شرق آسیا (مانند پروژه راه ابریشم) را در پیش گیرد.

در تحلیل راهبردهای مشروط ایران، از راهبردهای نوع غیرفعال، استفاده شده است چون راهبرد فعال، نوعی جنگ پیش دستانه است که حتی در صورت کوتاهی زمان درگیری به واسطه نوع تقابل احتمالی (عمدتا بر اساس تقابل نیروهای هوایی و موشکی)، برای هر دو طرف، خساراتی بسیار زیاد به همراه خواهد داشت. ضمن اینکه ناتوانی عربستان و متحدانش در تهاجم به یمن نشان می دهد که احتمال پیش دستی از سوی GCC نیز فعلا اندک است. طبق نقشه کنش-واکنش، گزینه ۴ و ۵، کم تنش ترین راهبردها برای ایران در مقایسه با ۳ راهبرد اول خواهند بود.